



پژوهشکده پولی و بانکی
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

(۳۱۸)

مجموعه مقالات

بیست و هشتمین همایش سالانه سیاست‌های پولی و ارزی
(اصلاحات ساختاری برای ثبات مالی)

تابستان ۱۳۹۸

سرشناسه	:	کنفرانس سالانه سیاست‌های پولی و ارزی (بیست‌وهشتمین: ۱۳۹۷: تهران)
عنوان و نام پدیدآور	:	مجموعه مقالات بیست‌وهشتمین همایش سالانه سیاست‌های پولی و ارزی (اصلاحات ساختاری برای ثبات مالی) / پژوهشکده پولی و بانکی.
مشخصات نشر	:	تهران: پژوهشکده پولی و بانکی، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	:	۱۰۵۳ ص.: جدول (بخشی رنگی)، نمودار (بخش رنگی).
فروست	:	پژوهشکده پولی و بانکی؛ ۳۱۸.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۷۷۹۶-۳۷-۵
وضعیت فهرست‌نویسی	:	فیا
موضوع	:	سیاست پولی -- ایران -- کنگره‌ها
موضوع	:	Monetary policy -- Iran -- Congresses
موضوع	:	ارز -- ایران -- کنگره‌ها
موضوع	:	Foreign exchange -- Iran -- Congresses
شناسه مزوده	:	پژوهشکده پولی و بانکی
شناسه افزوده	:	Monetary and Banking Research Academy
رده‌بندی کنگره	:	HG۱۲۲۰/۲
رده‌بندی دیویی	:	۳۳۲/۴۹۵۶
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۷۲۵۰۴۷

مجموعه مقالات بیست‌وهشتمین همایش سالانه سیاست‌های پولی و ارزی (اصلاحات ساختاری برای ثبات مالی)

ویراستار علمی: مهدی هادیان

ویراستار ادبی: اکرم نوری

صفحه‌آرا: زهره محمدیان

ناشر: پژوهشکده پولی و بانکی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۸

بها: رایگان

شمارگان: ۵ نسخه

قطع: وزیری

نشانی: تهران، میدان آرژانتین، ابتدای بزرگراه آفریقا، پلاک ۱۰

کدپستی: ۱۵۱۴۹۴۷۱۱۱ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵۰۷۹۴۹

تلفن پژوهشکده: ۸۸۶۵۷۴۵۰-۵۴

تلفن واحد فروش: ۸۸۶۵۷۴۳۴ دورنگار: ۸۸۶۵۷۳۹۹

پست الکترونیک: Publications@mbri.ac.ir

ISBN: 978-600-7796-37-5

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۷۹۶-۳۷-۵

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

مسئولیت مطالب بر عهده نویسندگان است و لزوماً دیدگاه‌های پژوهشکده پولی و بانکی را منعکس نمی‌کند.

پیشگفتار

همه کشورهای جهان، با هر سطحی از پیشرفت و توسعه، نوسانات و بعضاً بحران‌های مالی را در بازارهای خود احساس کرده‌اند. این امر با توجه به نقش تأثیرگذار بانک‌ها در بازارهای مالی، نوسانات بانک‌ها را در پی داشته است. علاوه بر این، حتی برای کشورهایی که دچار نوسانات مالی و یا بحران‌های مالی نیز نشده‌اند، اقتصاد درهم‌تنیده‌ی امروزی رویارویی با مسائل جدید همچون «تغییر در ساختار بانکی کشورها» را اجتناب‌ناپذیر کرده است.

تحت چنین شرایطی، سیاست‌گذاران و فعالان اقتصادی پرسش‌های مهمی در مورد نقش، ساختار، مقررات و نظارت بر صنعت بانکداری مطرح کرده‌اند و البته بر ارتباطات متقابل میان صنعت بانکی و نظام‌های مالی اذعان دارند. اهمیت ثبات و شفافیت بازارهای مالی در فعالیت‌های بانک‌ها و اثر متقابل بالقوه آن‌ها در دیگر فعالان حوزه مالی، لزوم عملکرد بانک‌ها را در مسیری صحیح و به دور از تأثیرات نامطلوب و تکانه‌های متعدد مورد تأکید قرار می‌دهد.

وقوع بحران مالی جهانی ۲۰۰۷-۲۰۰۸ نیز باعث شد طیف گسترده‌ای از زمینه‌های سیاستی مورد بازبینی و بررسی دقیق قرار گیرند، زیرا در بسیاری از موارد، نظارت احتیاطی در مقیاس خرد در حصول اطمینان از اینکه بانک‌ها و دیگر مؤسسات مالی در مواجهه با تکانه‌های مختلف از سرمایه و نقدینگی کافی برخوردارند، با شکست مواجه شده بود. در نتیجه سیاست‌گذاری پولی، بازبینی‌های مورد اشاره به نحوی برجسته است که اثر سیاست‌های پولی در پاسخ به ریسک‌های گسترده در نظام مالی در یک محیط با تورم پایدار، هنوز هم در محافل علمی و کارشناسی مورد بحث است.

در این میان، موضوع چگونگی تعریف و توسعه عنصر «احتیاطی کلان» در سیاست‌های ناظر بر ثبات مالی، به‌طور خاصی مورد توجه قرار گرفته است. سیاست‌گذاران به‌طور گسترده بر این موضوع توافق دارند که هدف از سیاست‌های احتیاطی کلان کاهش ریسک سیستماتیک، تقویت نظام مالی در برابر تکانه‌های مختلف، و کمک به آن برای عملکرد پایدار و با توانایی به حمایت اضطراری در مقیاسی که در طی بحران صورت گرفت، است. در حقیقت، سیاست‌های احتیاطی کلان مبتنی بر رویکردهای پیشگیرانه در جهت جلوگیری از عدم بروز بحران است و متمایز از سیاست مدیریت بحران مالی محسوب می‌شود.

تغییر ساختار این‌چنینی در عرصه نظارت مالی، که از آن با عنوان «نظارت مالی یکپارچه» یاد می‌شود، در حالی در نظام‌های مختلف مالی جهان پیگیری می‌شود که در کشور ما الگوی فعلی نظارت بر نظام مالی ضعیف‌های بسیاری دارد. در روش فعلی، بانک مرکزی به‌عنوان مقام ناظر بر

بانک‌ها و مؤسسات اعتباری نظارت می‌کند؛ بیمه مرکزی نیز به عنوان مقام نظارت‌کننده بر شرکت‌های بیمه و سازمان بورس، و سازمان بورس و اوراق بهادار نیز بر شرکت‌های بورسی نظارت می‌کنند و هیچ کدام از این مقام‌های نظارتی ارتباطی با یکدیگر ندارند و عموماً توجهی نیز به ریسک‌های سیستمی معطوف نمی‌دارند. این در حالی است که امروزه هر تکانه یا نوسانی در یک بازار مالی، بازارهای دیگر را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد و نوسان در بازده به بازارهای مالی و کالایی منتقل یا به اصطلاح سرریز می‌شود.

بدون تردید در چنین شرایطی، اتخاذ تصمیمات و سیاست‌هایی که تنها ناظر بر ابعاد یک بازار باشد و متضایات دیگر بازارهای مالی و تأثیرات متقابل آن‌ها را بر یکدیگر در خود لحاظ نکرده باشد، کار را لازم را در مقیاس کل اقتصاد نخواهد داشت.

با در نظر داشتن این مهم و برجسته شدن اهمیت روزافزون آن، در سال‌های اخیر ایده‌ای تحت عنوان «تشکیل شورای ثبات مالی» از سوی کارشناسان و متخصصان اقتصادی کشور مطرح شده است که می‌تواند کمی در راستای اصلاحات ساختاری در نظام نظارت مالی کشور و دستیابی به ثبات مالی قلمداد شود.

در این الگو، یک نهاد ناظر واحد که همان شورای ثبات مالی است نظارت بر بازار پول، بازار سرمایه و بدهی، و همچنین بازار بیمه و اوراق بهادار و در عین حال که بر هر سه بخش مالی نظارت دارد، تمام ابعاد فعالیت‌های آن‌ها را تحت نظارت خویش قرار می‌دهد.

افزون بر این، ارتقای شاخص‌های سلامت مالی و پیگیری جدی دیگر ابعاد اصلاح نظام بانکی از دیگر الزامات مورد نیاز در راستای اصلاحات ساختاری جهت نیل به ثبات مالی پایدار و مقاوم سازی اقتصاد است. همچنین، ضرورت انجام اصلاحات کلیدی و همه‌جانبه در جهت رفع مسائلی نظیر تنگنای اعتباری، رسوب دارایی‌ها با نقدشوندگی پایین در ترازنامه بانک‌ها، بدهی‌های انباشته دولت و شرکت‌های دولتی، حجم بالای مطالبات غیرجاری، ساختار ضعیف حاکمیت شرکتی در بانک‌ها نیز از جمله دیگر مواردی است که در زمینه دستیابی به ثبات مالی در کشور از اهمیت وافر برخوردار است. بدون شک، ساختار جدید نظام مالی کشور - که دربردارنده تمام اقدامات اصلاحی یادشده است - موجبات استحکام هرچه بیشتر نهادها و بازارهای مالی را فراهم کرده است و می‌تواند نقش مؤثری در کاهش آسیب‌پذیری نظام اقتصادی و مقاومت بیشتر آن در برابر تکانه‌ها و ریسک‌های بالقوه به عنوان مهم‌ترین رکن اقتصاد مقاومتی ایفا کند.

از این رو، پژوهشکده پولی و بانکی بانک مرکزی در راستای رسالت و اهداف خود کوشید تا با برگزاری بیست و هشتمین همایش سالانه سیاست‌های پولی و ارزی در خرداد ۱۳۹۷ با عنوان «اصلاحات ساختاری برای ثبات مالی»، ضمن بهره‌گیری از نظرهای کارشناسان و صاحب‌نظران خبره و خوش‌نام نظام مالی کشور، در تبیین هرچه بهتر مسیر پیش‌گفته گامی مؤثر و مثبت بردارد. مجموعه پیش روی برگرفته از ۳۶ مقاله علمی‌ای است که در این همایش جهت بهره‌برداری و استفاده سیاست‌گذاران و مدیران اجرایی کشور تهیه و عرضه شده است. شایان ذکر است این مقالات در شش دسته «اصلاح ساختاری نظام مالی»، «سلامت مالی شبکه بانکی»، «تأمین مالی و الگوهای کسب و کار»، «بانک مرکزی، سیاست‌گذاری پولی و احتیاطی کلان»، «نوسانات اقتصاد کلان و ثبات مالی»، و «دولت، بیمه، و صندوق‌های بازنشستگی» طبقه‌بندی شده است. امید می‌رود با بهره‌گیری هرچه بیشتر از تجارب علمی و عملی فرهیختگان و صاحب‌نظران، اقتصاد کشور با عبور از چالش‌ها و تنگناهای موجود، گام‌هایی استوار در مسیر اصلاحات ساختاری و تقویت ثبات مالی بردارد.

پژوهشکده پولی و بانکی

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران